

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Николай Аретов (Институт за литература, БАН),
член на научно жури в конкурс за избор на доцент
по научна област 2.1. Филология, специалност „Българска литература“ (Нова и
съвременна българска литература), обявен от Институт за литература - БАН,
Държавен вестник, бр. 98 от 12. 11. 2013 г.
с кандидат д-р Емил Димитров

В конкурса за заемане на академичната длъжност доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 98 от 12. 11. 2013 г., за нуждите на Института за литература – БАН, направление „Нова и съвременна българска литература“ се е явил един кандидат - д-р Емил Димитров.

Познавам от двадесетина години Емил Димитров. Той е изявен хуманитарист с разностранни и много сериозни изяви – изследовател на българската литература от ХХ в., на българската и европейската църковна история и теология. Несъмнен принос в българската хуманитаристика имат и издателските изяви на Е. Димитров, който е основател на много активната през 90-те години ИК „Славика“. Неговата монография "Памет, юбилей, канон. Увод в социологията на българската литература" е несъмнен принос в изграждането на представата за развитието на българската литература като цяло.

Особен акцент в научните му занимания представлява изследването на руската култура и руско-българските културни връзки, както и на популяризирането на руската култура и руската хуманитаристика в България. Той е автор на задълбочени изследвания, превеждал е и е издавал някои от най-значимите руски литератори и философи. С някои от тях, които вече не са между нас, той е бил в отлични професионални и лични отношения, за което свидетелстват многобройните му задълбочени интервюта. Имал съм възможност да констатирам и авторитетът, с който д-р Димитров се ползва след руските, а и европейските слависти.

Е. Димитров е учредител и първи председател на Българското общество „Достоевски“, което, макар и съвсем младо, събра интелектуалци (не само литератори)

с различен профил, организира няколко интересни разговора и се радва на уважението на русистите по света.

От 2004 г. професионалният път на Емил Димитров е свързан с Института за литература при БАН.

В конкурса д-р Е. Димитров участва с респектираща по обем и задълбоченост продукцията извън монографията „Памет, юбилей канон“, която е преработен вариант на докторската му дисертация. Две забележителни издания на непознати и малко познати текстове, съпроводени с обстоен коментар и разгърнати студии:

М. Арнаудов. Дневник. Публицистика. Речи. С.: Изток-Запад, 2011, 412 с.

Варненски и Преславски митрополит Симеон. Съчинения. Т. 1. С.: Изток-Запад, 2011, 768 с.

Поне 4 студии и над 20 научни статии след 2009. Респектираща е и справка за цитираните трудове на Е. Димитров (у нас и в чужбина).

Сериозен принос към историческото познание представлява значимият личен проект, свързан с живота и творчеството на митрополит Симеон Варненски и Преславски (1840-1937). Е. Димитров е автор на няколко статии, студии документални публикации, безспорно централно място сред тях заема монументалното издание на съчиненията му, от които излезе първият том (Изток-Запад, 2011, 678 с.) Въвеждащата студия е образцова и повече от изчерпателно представя този значим църковен и просветен деец от пред- и следосвобожденската епоха. Полезни за изследователите на епохата са неговите статии (не особено многобройни), многото писма и, поне за мен, спомените му; не само ръкописът с това заглавие (с. 121-152), но и статиите с мемоарен характер (за В. Друмев – Митрополит Климент, Ст. Чомаков, К. Стоилов и др.) Те очаквано разкриват интересни детайли от живота през XIX в. и, на първо място – за църковната борба, по-неочаквана за мен бе психологическата проникновеност на автора, допълнена с очаквана, но рядко срещана толерантност при представянето на опонентите му.

Емил Димитров участва в конкурса с хабилитационен труд **Публицистиката на Михаил Арнаудов**, който още не е публикуван в неговата цялост, но отделни негови

части са достигнали до публиката. И този труд на Е. Димитров стъпва на сериозен корпус от текстове, публикувани или архивни, издирени и коментирани от Е. Димитров. И в случая става дума за значим личен проект, който включва обнародването вече издание „Дневник. Публицистика. Речи“ (2011), както и бъдещи изследвания и публикации на текстове.

Хабилитационният труд започва с наблюдения върху публицистиката като дискурс или мегажанр, който поставя много въпроси, а и провокира към диалог с автора. В работата на Института като цяло един отдавнашен акцент пада върху неспецифично литературна проблематика и текстове – публицистика, периодика, критика, писма и пр. (напр. поредицата „Периодика и литература“) и така трудът се вписва добре в общата работа на Института.

Впрочем, Ем. Димитров вижда ситуацията по малко по-различен начин: „Публицистиката – навярно поради своята „неатрактивност“ – рядко привлича вниманието на учените – и в исторически, и в теоретичен план.“ (с. 4 и нататък)

Самото понятие „публицистиката“ не е съвсем безспорно. То търси съзнателно разграничаване от „журналистика“ и предполага съществуването на някакви по-специални, по-висши журналистически жанрове и текстове. Струва ми се, че това е резултат от руско влияние върху представите, с които осмисляме културата, а и обществото. В други места и други епохи се поставят други акценти върху някакво непривилегировано нехудожествено слово, предимно устно – напр. политическа и съдебна реторика.

Възможно е да се проблематизира и на пръв поглед аксиоматичното твърдение: „публицистиката е важен (най-важният!) извор за реконструкцията на идеологията на даден автор“ (с. 6). То предполага една прекалено ясна и еднозначна ситуация – пишещият има непротиворечива и ясно осъзната идеология, която охотно заявява открито и обществото му позволява това... Струва ми се, че животът винаги е по-сложен.

Тук разбира се огрубявам тезата, не искам да я приписвам на Е. Димитров, който мисли по-сложно и основателно пише за отношението на „допълнителност“ между литературата и публицистиката.

Е. Димитров разглежда сбито и напълно в духа на сериозните ѝ изследователи българската книжнина от 19 в. Основният акцент в труда е поставен върху публицистиката и практически непознатата политическа дейност на проф. М. Арнаудов,

свързана с Национал-libералната партия, на която той, по точните наблюдения на изследователя, се оказва автор на програмни документи и фактически основен идеолог. С основание Е. Димитров говори за „десния проект“ на българската интелигенция, свързва го с Арнаудов и го поставя „в *mainstream*-а на строителите на националната култура“. Е. Димитров пръв навлиза в политическите ангажименти на познатия на всички университетски професор, при това много добре документирано и със спокоен, рационален и задълбочен анализ. Извън множеството неизвестни факти, привлечени от Е. Димитров, прави впечатление умелия анализ и съпоставянето на различните по жанр текстове на М. Арнаудов. „Дневникът и „чистата“ публицистика на М. Арнаудов като че са в съотношение на допълнителност помежду си: каквото има в едното, го няма в другото и обратно...“ (с. 42) Сходен по тип интересен анализ е посветен и на сюжета „Влайков – Арнаудов“ (с. 125 и сл.)

По повод десния авторитаризъм и възгледите на Арнаудов Е. Димитров е точен и не се оставя да бъде подведен от преклонението си пред големия учен: „М. Арнаудов изхожда не от политическата реалност, а от „идеята“, не от факта, а от дължимото.“ (с. 123) Свързани с осмислянето на възгледите на Арнаудов са и интересните наблюдения върху това как изследователят „придърпва“ Раковски към себе си (с. 156). Полезни за осмислянето на многогласието на епохата са наблюдение за различията и конкуренцията между сп. „Родина“ (Богдан Филев и Борис Йоцов) и „Българска мисъл“ (М. Арнаудов) (с. 172, бел.) И тук Е. Димитров дискретно (твърде дискретно) се разграничава от Арнаудов.

Друг тип анализ на текстове, насочен по-скоро към психологията на хората от една отминала епоха, се съдържа в неочакваното и много показателно проследяване на сюжета *Михаил Арнаудов и Михаил Думбалаков: дружба отвъд бариерите на времето* (с. 194 и сл.) А разминаването между двата разказа на Думбалаков за арестуването му през 1943 и затварянето му в концлагер е невероятна и крайно интересна находка.

Трудът завършва с респектираща библиография – 8 архивни фонда, множество предвоенни провинциални периодични издания.

Заклучение

Д-р Емил Димитров отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав, на Правилника към него и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в Института за литература–БАН. Той има необходимия стаж в института, участва в повече от три проекта, броят на трудовете му и на цитатите също категорично надхвърля изисквания минимум.

Трудовете, с които д-р Емил Димитров участва в конкурса, както и цялата му научна дейност, ми дават увереност да препоръчам да му бъде присъдена академичната длъжност „доцент” в Института за литература при БАН.

13 март 2014

Проф. дфн Николай Аретов
Институт за литература, БАН